

DOKTOR MURKE ÖSSZEGYÚJTOTT HALLGATÁSAI

Minden reggel, ahogy belépett a rádió épületébe, Murke egzisztenciális tornagyakorlatnak vetette alá magát: beugrott a páternoszterbe, de nem szállt ki hivatali szobájánál, a második emeleten, hanem feljebb vitette magát, el a harmadik, a negyedik, az ötödik emelet előtt, és mindig félelem fogta el, amikor a felvonó padlója az ötödik emelet folyosója fölé emelkedett, s a fülke csikorogva benyomult abba az üres térbe, ahol olajozott láncok, bezsírozott rudak, egy nyöszörgő vasszerkezet a fülkét a felmenő irányból a lemenőbe tolták, és Murke riadtan meredt a rádióépületnek erre az egyetlen vakolatlan falrészére, fellelegzett, amikor a fülke a helyére igazodott, túljutott az aknán, és ismét beilleszkedett a sorba, és lassan merült alá, az ötödik, a negyedik, a harmadik emelet előtt; Murke tudta, hogy oktalanul aggódik: természetesen sohasem történt semmi, nem is történhetett, és ha mégis történt volna, legrosszabb esetben éppen fent van, amikor a felvonó megáll, és egy, legfeljebb két óra hosszát be van zárva odafenn. Mindig volt a zsebében könyv és cigaretta, és a felvonó még egyetlen egyszer sem akadt meg három év alatt, amióta a rádiót megépítették. Előfordult, hogy ellenőrizték a páternoszttert; ezeken a napokon Murkénak le kellett mondania a négy és fél másodpercnyi szorongásról; ezeken a napokon ingerült volt és elégedetlen, mintha elmulasztotta volna a reggelit. Szüksége volt erre a szorongásra, mint másoknak a kávéjukra, a zabkásájukra vagy a gyümölcslevükre.

Amikor azután a második emeleten, ahol a kulturális osztály működött, kiugrott a felvonóból, vidám volt és higgadt, mint aki szereti és érti a munkáját. Kinyitotta hivatali szobájának ajtaját, lassan odament a székéhez, leült és rágyújtott: mindig első volt a szolgálatban. Fiatal volt, értelmes és szeretetreméltó, és még időnként váratlanul fellobbanó arroganciáját, még ezt is megbocsátották neki, mert tudták, hogy lélektant tanult, és kitüntetéssel doktorált.

Most azonban Murke immáron két napja különleges okokból lemondott a rémreggelijéről. Már nyolckor be kellett jönnie a rádióba; azonnal a stúdióba futott; és megkezdte a munkát, az igazgató ugyanis megbízta, hogy a művészet lényegéről szóló két előadáson, amelyeket a híres Bur-Malottke szalagra mondott, a nagy író utasításainak megfelelően vágásokat eszközöljön. Bur-Malottkénak, aki az 1945-ös év vallásos lelkesülésében megtért, hirtelen „egy éjszaka – ahogy mondta – vallásos aggályai támadtak, hirtelen úgy érezte, azzal vádolják, része van a vallás túlbujánzásában a rádiónál”, és arra az elhatározásra jutott, hogy Istent, akit a művészet lényegéről szóló két félórás előadásában gyakran idézett, kitorlí, és olyan formulával helyettesíti, amely jobban megfelel annak a szellemiségnek, amelyet 1945 előtt vallott; Bur-Malottke azt javasolta az igazgatónak, hogy az Isten szót „az a felsőbb lény, akit tisztelünk” formulával helyettesítsék, de nem volt hajlandó a két előadást újra elmondani, ezzel szemben kérte, vágják ki Istent az előadásokból, és ragasszák be „azt a felsőbb lényt, akit tisztelünk”. Bur-Malottke baráti viszonyban volt az igazgatóval, de nem ez a barátság volt az oka az igazgató előzékenységének: Bur-Malottkénak egyszerűen nem lehetett ellentmondani. Számos esszéisztikus – filozófiai – vallásos – művészettörténeti tárgyú könyvet írt, bent ült három folyóirat és két újság szerkesztőségében, a legnagyobb kiadó irodalmi vezetője volt. Késznek nyilatkozott arra, hogy szerdán negyedórára bejőjön a rádióba, és „azt a felsőbb lényt, akit tisztelünk” szalagra mondja annyiszor, ahányszor Isten előfordul az előadásaiban. A többit a rádió alkalmazottainak technikai intelligenciájára bízta.

Az igazgató nem egykönnyen találta meg azt az embert, akire ezt a munkát rábízhatta; eszébe jutott ugyan Murke, de az a hirtelenség, amellyel Murke az eszébe jutott, gyanakvóvá tette – életerős és egészséges ember volt –, és ezért öt percig töprengett, gondolt Schwendlingre, Humkokéra, Broldin kisasszonyra, de azután ismét visszatért Murkéra. Az igazgató nem szerette Murkét; azonnal alkalmazta ugyan, amikor ajánlották neki, alkalmazta, mint ahogy az állatkert igazgatója, aki tulajdonképpen a nyulakat és őzeket szereti, természetesen ragadozókat is vásárol, mivelhogy egy állatkertben ragadozóknak

is kell lenniök – de az igazgató mégis a nyulakat és őzeket szerette, és Murke az ő számára intellektuális bestia volt. Végül is győzött az életerege, és megbízta Murkét Bur-Malottke előadásainak vágásával. A két előadás csütörtökön és pénteken volt műsoron, és Bur-Malottke lelkiismereti aggályai a vasárnapról hétfőre virradó éjszaka támadtak – és Bur-Malottkének ellentmondani akár az öngyilkossággal is fölért, és az igazgató túlságosan életerős volt ahhoz, hogy öngyilkosságra gondoljon.

Így azután Murke hétfőn délután és kedden reggel háromszor lehallgatta a művészet lényegéről szóló két félórás előadást, kivágta Istent, és a rövid szünetekben, amelyeket beiktatott, mialatt a technikussal némán elszívtak egy cigarettát, az igazgató életerején gondolkozott, és azon az alacsonyrendű lényen, akit Bur-Malottke tisztelt. Sohasem olvasott egy sort sem Bur-Malottkétól, azelőtt soha egyetlen előadását sem hallotta. A hétfőről keddre virradó éjszaka egy lépcsőről álmódott, amely olyan magas és meredek volt, mint az Eiffel-torony, és ő azon lépkedett felfelé, hamarosan észrevette azonban, hogy a lépcsőfokok szappannal vannak bekenve, és az igazgató lent áll, és ezt kiabálja:

– Rajta, Murke, rajta... mutassa meg, mit tud... rajta!

Keddről szerdára virradó éjszaka hasonló álmot látott: egy vurstliban gyanútlanul odament a hullámvasúthoz, harminc fillért fizetett egy embernek, aki ismerősnek tetszett, és amikor fellépett a hullámvasútra, észrevette, hogy az legalább tíz kilométer hosszú, tudta, hogy visszaút nincs, és eszébe ötlött, hogy az a férfi, akinek a harminc fillért adta, maga az igazgató. – Ez álmokat követő két napon nem volt többé szüksége az ártalmatlan szorongásreggelire fent a páternoszter ürterében.

Most szerda volt, és Murke éjszaka sem szappanról, sem hullámvasútról, sem igazgatókról nem álmódott. Mosolyogva lépett a rádió épületébe, beszállt a páternoszterbe, felvitette magát egészen a hatodik emeletig – négy és fél másodpercnyi szorongás, a láncok csikorgása, a vakolatlan falrész –, azután visszavitette magát a negyedik emeletre, kiszállt, és bement a stúdióba, ahol Bur-Malottkéval kellett találkoznia. Tíz óra előtt két perccel leült a zöld székre, intett a technikusnak, és rá gyújtott egy cigarettára. Nyugodtan lélegzett, kivett egy cédulát a mellényzsebéből, és rápillantott az órára: Bur-Malottke pontos volt, legalábbis ez a hír járta róla; és amikor a másodpercmutató befutotta a tizedik óra hatvanadik percét, a percmutató a tizenkettesre, az óramutató a tízesre siklott, kinyílt az ajtó, és belépett Bur-Malottke. Murke felkelt, szeretetreméltóan mosolyogva odament Bur-Malottkéhoz, és bemutatkozott. Bur-Malottke megszorította a kezét, mosolygott, és így szólt:

– Hát akkor rajta!

Murke felvette az asztról a cédulát, szájába dugta a cigarettát, és a céduláról olvasva így szólt Bur-Malottkéhoz:

– A két előadásban Isten pontosan huszonhét-szer fordul elő – arra kell tehát kérem önt, mondja el huszonhét-szer, amit be kell ragasztanunk. Nagyon hálásak lennénk, ha megkérhetnénk arra, hogy harmincöt-ször mondja el, mert lehetséges, hogy a ragasztásnál egy bizonyos tartalékra lesz szükségünk.

– Rendben – mondta Bur-Malottke mosolyogva, és leült.

Murke folytatta:

– Fennáll mindamellett a következő nehézség: az Isten szónál, legalábbis az ön előadásában, a genitivusban nem világos a szavak egymáshoz való viszonya, „annál a felsőbb lénynél, akit tisztelünk”, azonban világossá kell tennünk. Összesen tehát – Murke szeretetreméltóan mosolygott Bur-Malottkéra – a következő szövegekre van szükségünk: tíz nominativusra, tehát tízszer: „az a felsőbb lény, akit tisztelünk” – öt accusativusra, tehát „azt a felsőbb lényt, akit tisztelünk” azután hét genitivusra és öt dativusra, tehát tizenkétszer: „annak a felsőbb lénynél, akit tisztelünk” – marad még egy vocativus, az a rész, ahol ön így szól: „ó, Isten”. Szeretném azt javasolni, maradjunk meg a vocativusnál, és ön szóljon így: „Ó, te felsőbb lény, akit tisztelünk!”

Bur-Malottke nyilvánvalóan nem gondolt ezekre a komplikációkra: izzadni kezdett, az esetragok aggodalommal töltötték el. Murke folytatta:

– A huszonhét újonnan szalagra mondott formulához – így beszélt szeretetreméltóan és barátságosan összesen egy adáspercre és húsz másodpercre lesz szükségünk, míg „Isten” huszonhétszeres kiejtése csak húsz másodpercnyi beszédidőt vett igénybe. Az ön által megkívánt változtatás érdekében tehát mindkét előadásból ki kell húznunk egy fél percet.

Bur-Malottke erősebben izzadt; magában elátkozta magát meggondolatlan aggályai miatt, és megkérdezte:

– A vágást, ugye, már végrehajtották?

– Igen – mondta Murke, kihúzott a zsebéből egy pléh cigarettadobozt, kinyitotta, és odanyújtotta Bur-Malottkénak: rövid, feketés hangszalagdarabkák voltak a dobozban, és Murke halkán így szólt:

– Huszonhétszer Isten, az ön hangján. Meg akarja tartani?

– Nem – mondta Bur-Malottke dühösen –, köszönöm. A két fél perccel kapcsolatban majd beszélek az igazgatóval. Milyen műsorszámok következnek az előadásaim után?

– Holnap – válaszolt Murke – az ön előadása után a Láttuk, hallottuk következik, ezt a műsort Grehm dr. szerkeszti.

A fene egye meg – mondta Bur-Malottke. – Grehm nem fog kötélnek állni.

– És pénteken – szólt Murke – az ön előadása után a Ropjuk a táncot következik.

Bur-Malottke felnyögött:

– Huglieme! A könnyűzenei osztály még soha egy ötöd percet sem adott át a kultúrának.

– Nem – mondta Murke –, még soha, legalábbis és fiatal arcán a kifogástalan szerénység kifejezése jelent meg –, legalábbis még soha, mióta ebben a házban dolgozom.

– Jól van – mondta Bur-Malottke, és órájára pillantott –, tíz perc alatt remélhetőleg készen leszünk, azután majd beszélek az igazgatóval a perc miatt. Kezdjük el. Itt tudja hagyni nekem a céduláját?

– Nagyon szívesen – válaszolt Murke –, pontosan megjegyeztem a számokat.

A technikus letette az újságot, amikor Murke belépett a kis üvegfülkébe. A technikus mosolygott. Murke és a technikus hétfőn és kedden, az alatt a hat óra alatt, míg lehallgatták és összevissza vagdalták Bur-Malottke előadásait, egyetlen nem hivatalos szót sem váltottak; csak egymásra néztek időről időre, egyszer a technikus nyújtotta oda Murkénak a cigarettatárcáját, ha szünetet tartottak, másszor Murke a technikusként, és amikor most Murke meglátta a mosolygó technikust, ezt gondolta: Ha van egyáltalán barátság a világon, akkor ez az ember a barátom. Lerakta a pléhskatulyát Bur-Malottke előadásának töredékeivel az asztalra, és halkán mondta:

– Most kezdődik.

Bekapcsolta magát a stúdióba, és beszólt a mikrofonba:

– A beszédpróbát, úgy gondolom, megtakaríthatjuk magunknak, professzor úr. A legjobb, ha azonnal hozzálátunk: Kérem, szíveskedjék a nominativusokkal kezdeni.

Bur-Malottke bólintott, Murke kikapcsolta magát, lenyomta a gombot, amely bent a stúdióban felgyújtotta a zöld lámpát, azután hallották, amint Bur-Malottke ünnepélyes hangon, jól tagolva mondja:

– Az a felsőbb lény, akit tisztelünk – az a felsőbb lény...

Bur-Malottke úgy csücsörítette ajkát a mikrofon szája felé, mintha meg akarta volna csókolni, izzadság folyt végig az arcán, és Murke az üvegfalon át hidegvérűen szemlélte, hogyan kínlódik Bur-Malottke; azután hirtelen kikapcsolta Bur-Malottkét, leállította a futó szalagot, amely Bur-Malottke szavait felvette, és gyönyörködve nézegette az elnémult Bur-Malottkét, mint egy kövér, igen szép halat az üvegfal mögött. Bekapcsolta magát, és nyugodtan beszólt a stúdióba:

– Sajnálom, de hibás volt a szalagunk, és arra kell kérnem önt, kezdje el előlről a nominativusokkal.

Bur-Malottke átkozódott, de átkai némák maradtak, csak ő maga hallotta őket, mert Murke kikapcsolta a stúdiót, és csak akkor kapcsolta be újra, amikor Bur-Malottke elkezdte:

– Az a legfőbb lény...

Murke túl fiatal volt, túlságosan műveltnek érezte magát ahhoz, hogy elfogadja a gyűlölet szót. Itt az üvegablak mögött azonban, mialatt Bur-Malottke elmondta a genitivusait, hirtelen ráébredt arra, hogy mi a gyűlölet: gyűlölte ezt a nagydarab, kövér és szép embert, akinek a könyvei kétmillió és háromszázötvenezer példányban heverték a könyvtárakban, könyvszekrényekben és könyvesboltokban, és egy pillanatig sem gondolt arra, hogy visszafojtsa gyűlöletét. Miután Bur-Malottke elmondott két genitívust, Murke bekapcsolta magát, és nyugodtan szólott:

– Bocsánat, hogy félbeszakítom: a nominativusok és accusativusok kiválóak voltak, az első genitivus is, de kérem, szíveskedjék megismételni a második genitívustól kezdve; egy kissé puhábban, egy kissé higgadtábban, majd beforgatom önnek.

És bár Bur-Malottke hevesen rázta a fejét, jelt adott a technikusnak, hogy játssza be a szalagot a stúdióba. Látták, hogy Bur-Malottke összerезzen, még erősebben izzad, azután befogja a fülét, amíg a szalag le nem fut. Mondott valamit, káromkodott, de Murke és a technikus nem hallották, mert kikapcsolták a hangját. Hidegen várakozott Murke, amíg csak le nem olvashatta Bur-Malottke ajkáról, hogy megint hozzákezdett a felsőbb lényhez, bekapcsolta a mikrofont és a szalagot, és Bur-Malottke hozzálátott a dativusokhoz:

– Annak a felsőbb lénynek, akit tisztelünk.

Miután elmondta a dativusokat, összegyűrte Murke céduláját, teljesen átizzadva felkelt székéről, és mérgesen az ajtó felé indult; de Murke szelíd, szeretetreméltó, fiatal hangja visszaszólította. Murke ezt mondta:

– Professzor úr, elfelejtette a vocativust.

Bur-Malottke gyűlölködő pillantást vetett rá, és beszólt a mikrofonba:

– Ó, te felsőbb lény, akit tisztelünk!

Amikor ki akart menni, még egyszer visszahívta őt Murke hangja. Murke így szólt:

– Bocsásson meg, professzor úr, de ilyen kiejtéssel a mondat használhatatlan.

– Az istenért – suttogeta a technikus –, ne vigye túlzásba a dolgot.

Bur-Malottke az üvegfülkének háttal megállt az ajtóban, mintha Murke hangja leragasztotta volna. Megtörtént vele, ami eddig még soha: tanácstalan volt, és ez az olyannyira fiatal, szeretetreméltó, oly végtelenül intelligens hang úgy kínozta, mint soha semmi eddigi életében. Murke folytatta:

– Természetesen így is beragaszthatom az előadásba, de engedje meg, hogy figyelmeztessem önt, professzor úr, nem fog jól hangzani.

Bur-Malottke megfordult, újra visszament a mikrofonhoz, és halkán és ünnepélyesen így szólt:

– Ó, te felsőbb lény, akit tisztelünk.

Anélkül, hogy Murke felé pillantott volna, elhagyta a stúdiót. Pontosan negyed tizenegy volt, és Bur-Malottke az ajtóban egy csinos fiatal nőbe ütközött, aki kottalapokat tartott a kezében. Viruló fiatalasszony volt, vörös hajú, erélyesen odament a mikrofonhoz, megfordította, megigazította az asztalt, hogy kényelmesen állhasson a mikrofon előtt.

Az üvegfülkében Murke egy fél percig Hugliemével beszélgetett, a könnyűzenei osztály szerkesztőjével. Huglieme a cigarettadobozra mutatva megkérdezte:

– Szüksége van még erre?

És Murke így válaszolt:

– Igen, még szükségem van rá.

Bent a vörös hajú, fiatal nő énekelt:

– Szép a szám, és csak a tiéd.

Huglieme bekapcsolta magát, és nyugodtan beszólt a mikrofonba:

– Kérlek, fogd be a pofád még húsz másodpercig, még nem tartunk ott.

A fiatalasszony nevetett, lebiggyesztette az ajkát, és így szólt:

– Te beképzelt teve.

Murke odafordult a technikushoz.

– Tehát tizenegykor visszajövök, akkor szétvágjuk, és beragasztjuk ezt a micsodát.

– Le is kell még hallgatnunk? – kérdezte a technikus.

– Nem – mondta Murke –, egymillió márkáért sem vagyok hajlandó még egyszer lehallgatni.

A technikus bólintott, felrakta a szalagot a vörös hajú énekesnő számára, és Murke kilépett a fülkéből.

Cigaretta dugott a szájába, de nem gyújtotta meg, és a hátsó folyosón odament a második páternoszterhez, amely a rádió épületének déli oldalán működött, és a kantinba szállította az embereket. A szőnyegek, a folyosók, a bútorok és képek, minden ingerelte Murkét. Szép szőnyegek voltak, szép folyosók, szép bútorok és izléses képek, neki azonban hirtelen az a vágya támadt, hogy azt a giccses Jézus szíve képecskét, amelyet az anyja küldött neki, itt lássa valahol a falon. Megállt, körülnézett, hallgatózott, kihúzta a képecskét a zsebéből, és a tapéta és az ajtószárny közé annak az ajtónak a keretére ragasztotta, amely a hangjátékosztály segédszerkesztőjének szobájába vezetett. Tarka, rikító képecske volt, és a Jézus szíve alatt ez a szöveg állott: *Imádkoztam érted Szent Jakab templomában.*

Murke továbbment, belépett a páternoszterbe, és levitette magát. A rádió épületének ezen az oldalán már elhelyezték a Schrörschnauz – hamutartókat, amelyek a legjobb hamutartókra kiírt pályázaton első díjat nyertek. Azok mellett a megvilágított vörös számok mellett függtek, amelyek az emeleteket jelezték: egy vörös négyes, egy Schrörschnauz – hamutartó, egy vörös hármas, egy Schrörschnauz – hamutartó, egy vörös kettes, egy Schrörschnauz – hamutartó. Szép, rézből kovácsolt, kagyló alakú hamutartók voltak, rézből kovácsolt falikarokkal, amelyek valami furcsa tengeri növényt imitáltak: csomós algákat, és mindegyik hamutartó kettőszázötvennyolc márkába és hetvenhét pfennigbe került. Olyan szépek voltak, hogy Murke sohasem merte őket bepiszkítani, még cigarettahamujával sem, nemhogy egy olyan unesztétikus tárggyal, mint egy csikk. Úgy látszik, a többi dohányos is mind így volt vele – az üres cigarettaskatulyák, csikkek és a hamu mindig a szép hamutartók alatt, a földön éktelenkedtek: úgy látszik, senkinek sem volt elég bátorsága ahhoz, hogy ezeket a tárgyakat valóban hamutartóként használja: rézből voltak, fényesek, és mindig üresek.

Murke már az ötödik hamutartót látta maga felé suhanni; a levegő melegebb lett, ételszag terjengett, Murke leugrott, és betámolygott a kantinba. A sarokban három külső munkatárs ült egy asztalnál. Tojástartók, kenyeresanyagok és kávéskannák álltak körülöttük.

A három férfi együtt szerkesztette meg „A tudó mint emberi szerv” című műsort, együtt vették fel a honoráriumot, együtt reggeliztek, most egy snapszot ittak meg közösen, és az adóbizonnyal felett töprengtek. Murke egyiküket, Wendrichet jól ismerte; de Wendrich éppen hangosan felkiáltott:

– Művészet! Művészet! – kiáltotta még egyszer –, művészet, művészet! – és Murke ijedten összerezsent, mint a béka, amelyen Galvani felfedezte az elektromosságot.

Murke a két utolsó nap túl gyakran hallotta a *művészet* szót Bur-Malottke szájából; a két előadásban pontosan egyszázharmincnégyszer fordult elő; és Murke az előadásokat háromszor, a *művészet* szót tehát négyszázkettőször hallotta, túl sokszor ahhoz, hogy kedve lett volna róla csevegni. Ellopakodott a söntés mellett egy boksz felé, a kantin ellenkező sarkában, és megkönnyebbülve fellélegzett, hogy a bokszot üresen találta. Leült a sárga, párnás karosszékbe, meggyújtotta cigarettaját, és amikor Wulla, a pincérnő odajött, így szólt:

– Almalét kérek – és örült, hogy Wulla megint rögtön eltűnt. Lehunyta szemét, de akarata ellenére a külső munkatársak beszélgetésére figyelt, a sarokban; úgy látszott, szenvedélyesen vitatkoznak a művészetéről; valahányszor valamelyikük „művészet”-et kiáltott, Murke összerezsent. Olyan, mintha korbácsolnák az embert – gondolta.

Wulla meghozta az almalét, és aggódva nézett rá. A leány nagy volt és erős, de nem kövér – egészséges, vidám arccal, és mialatt az almalét az üvegből a pohárba töltötte, így szólt:

– Ki kellene vennie a szabadságát, doktor úr, és jobb lenne, ha felhagyna a dohányzással.

Azelőtt Wilfriede-Ullának hívatta magát, később azonban a nevét egyszerűség okából összevonta: Wulla. Különösképpen tisztelte a kulturális osztály embereit.

– Hagyjon békében – mondta Murke –, kérem, hagyjon!

– És igazán elmehetne moziba egy egyszerű, kedves lánnyal – folytatta Wulla.

– Ezt fogom tenni ma este – válaszolta Murke –, megígérem magának.

– Nem kell olyan flancosnak lennie – szólt Wulla –, inkább egy egyszerű, kedves, nyugodt leány, akinek szíve is van. Akadnak még ilyenek.

– Tudom – mondta Murke –, ilyenek is akadnak, és én ismerek is egyet.

Nahát – gondolta Wulla, és átment a külső munkatársakhoz; egyikük három snapszot és három csésze kávéval rendelt. – Ezek a szegény urak – gondolta Wulla –, a művészet még egészen megbolondítja őket. Jó szívvel volt a külső munkatársak iránt, és mindig arra törekedett, hogy takarékosra buzdítsa őket. Ha egyszer pénzhez jutnak – gondolta –, mindjárt elverik, és odament a söntéshez, és fejcsóválva továbbította a rendelést a büfésnek a három snapszról és három csésze kávéval.

Murke ivott az almaléből, elnyomta a cigarettát a hamutartóban, és aggodalommal gondolt azokra az órákra, tizenegy és egy között, amikor szét kell vágnia Bur-Malottke szövegét, és beragasztania a megfelelő helyen az előadásokba. Az igazgató azt akarta, két órakor forgassák le neki a stúdióban mindkét előadást. Murke kenőszappanra gondolt, lépcsőkre, meredek lépcsőkre és hullámvasutakra, gondolt az igazgató életére, gondolt Bur-Malottkéra, és megijedt, amikor Schwendinget látta bejönni a kávéba.

Schwending vörös – fekete, nagy kockás inget viselt, és céltudatosan a felé a bokszt felé tartott, amelyben Murke rejtőzött. Schwending a divatos slágert zümmögte: „Szép a szám, és csak a tiéd...”, meghökken, amikor meglátta Murkét, és így szólt:

– Hát te? Azt hittem, Bur-Malottke sajtóját szeletelede.

– Tizenegykor folytatjuk – mondta Murke.

– Wulla, egy sört – üvöltött Schwending a söntés felé –, fél litert. No – szólt Murkénak –, ezért extra szabadságot érdemeltél volna, hiszen ez szörnyűség. Az öreg elmesélte nekem, miről van szó.

Murke hallgatott, Schwending pedig folytatta:

– Hallottad, mi újság Muckwitzal?

Murke először közömbösen megrázta a fejét, azután udvariasságból megkérdezte:

– Hát mi van vele?

Wulla meghozta a sört, Schwending ivott belőle, egy kissé felfújta magát, és lassan így szólt:

– Muckwitz riportot készít a tajgáról.

Murke nevetett és megkérdezte:

– Mit csinál Fenn?

– Riportot készít a tundráról – válaszolta Schwending.

– És Weggucht?

– Weggucht énrolam készít riportot, és később én csinálom egyet őrola. A jelszó: Te csinálj riportot rólam, azután én csinálom rólád...

Az egyik külső munkatárs most felugrott, és fellengzősen beordította a kávéba:

– Művészet – művészet – csak ez a fontos.

Murke meglapult, mint a katona, aki meghallotta, hogy az ellenséges lövészárokban elsütötték a gránátvetőt. Még egy korty almalevet ivott, és ismét összerezzen, amikor egy hang megszólalt a hangszóróban:

– Murke doktor urat várják a tizenhármas stúdióban – Murke doktor urat várják a tizenhármas stúdióban.

Rápillantott az órájára, még csak fél tizenegy volt, de a hang könyörtelenül folytatta:

– Murke doktor urat várják a tizenhármas stúdióban – Murke doktor urat várják a tizenhármas stúdióban.

A hangszóró a kantin söntése felett függött, mindjárt az alatt a jelmondat alatt, amelyet az igazgató festetett a falra: *A fegyelem minden.*

– No – mondta Schwending –, nem segít semmi, menj.

– Nem – visszhangozta Murke –, nem segít semmi.

Felkelt, letette az asztalra az almaléért járó pénzt, ellopózott a külső munkatársak asztala előtt, kint belépett a páternoszterbe, és az öt Schrörschnauz – hamutartó előtt ismét felvitette magát. A Jézus szíve képecskéjét még ott látta a segédrendező ajtófélfáján, és ezt gondolta:

Hála istennek, most legalább egy giccses kép van a rádióban.

Kinyitotta a stúdiófülke ajtaját, látta, hogy a technikus egyedül és nyugodtan ül négy kartondoboz előtt, és fáradtan kérdezte:

– Mi baj?

– Ezek hamarabb elkészültek, mint gondolták, és így nyertünk egy félórát – mondta a technikus –, azt gondoltam, talán szívesen felhasználja ezt az időt.

– Nagyon is – válaszolta Murke –, egy órakor találkozóm van. Hát akkor kezdjük. Mi van a dobozokkal?

– Minden eset számára van egy dobozom – válaszolta a technikus –, az elsőben vannak a nominativusok, a másodikban az accusativusok, a harmadikban a genitivusok és dativusok, és ebben itt – arra a dobozra mutatott, amely legtávolabb feküdt, jobbra, egy kis doboz volt, *tiszta csokoládé* felirattal –, ebben van a két vocativus, a jobb sarokban a jó, a balban a rossz.

– Pompás – szólt Murke –, szóval már szétvagdalta ezt a szart.

– Igen – mondta a technikus –, és amennyiben feljegyezte magának, milyen sorrendben kell felragasztanunk az egyes eseteket, legkésőbb egy óra múlva készen leszünk. Feljegyezte őket?

– Fel – mondta Murke.

Kihúzott a zsebéből egy cédulát, amelyen a számjegyek 1-től 27-ig fel voltak jegyezve; minden egyes számjegy mellett egy eset állott.

Murke leült, odatartotta a technikusnak a cigarettadobozt; mindketten cigarettáztak, s közben a technikus feltette a tekercsre az elvagdalt szalagokat Bur-Malottke előadásaival.

– Az első vágásba – mondta Murke – egy accusativust kell beragasztanunk.

A technikus benyúlt az első dobozba, kivette az egyik szalagdarabkát, és beragasztotta a hézagba.

– A másodikba – szólt Murke – egy dativust.

Fürgén dolgoztak, és Murke megkönnyebbült, hogy olyan gyorsan megy a munka.

– Most jön a vocativus – szólt. – Természetesen a rosszat vesszük.

A technikus nevetett, és beragasztotta a szalagba Bur-Malottke rossz vocativusát.

Tovább – mondta –, tovább!

– Genitivus – szólt Murke.

Az igazgató lelkiismeretesen elolvasta a hallgatók minden levelét. Amit éppen most olvasott, így hangzott:

Kedves Rádió! Neked biztosan nincs hűségesebb hallgatód, mint én. Öregasszony vagyok, hetvenhét éves anyóba, és harminc éve mindennap hallgatlak. Sohasem fukarkodtam a dicséreteddel. Talán emlékszel levelemre, amelyet a „Kaweida, a tehén hét lelke” című műsorszámmal kapcsolatban írtam. Pompás műsorszám volt – de most veszekednem kell Veled! Lassan már felháborítóvá válik, hogy a Rádió mennyire elhanyagolja a kutyák lelkét. Ezt nevezed humanizmusnak? Hitlernek biztosan megvoltak a hátrányai: ha az ember mindent elhihet, amit úgy hall, csúnya ember volt, de egyet nem lehet tőle elvitatni: szerette a kutyákat, és tett is valamit értük. Végül is mikor nyeri vissza jogait a kutya a német Rádióban? Úgy, ahogy azt a „Mint kutya és macska” című műsorszámban megpróbáltad, úgy természetesen nem: sértés volt ez minden kutyalélek számára. Ha az én kis Lohengrinem beszélni tudna, majd megmondaná Neked! Úgy ugatott a Drága, mialatt a Te rosszul sikerült műsorszámod lement, úgy ugatott, hogy az embernek majd meghasadt a szíve a szégyentől.

Én éppúgy megfizetem a havi hét márkát, mint minden más hallgató, és élek a jogommal, és felteszem a kérdést: Végül is mikor nyeri vissza jogait a Rádióban a kutyák lelke?

Szívélyes üdvözlettel – ámbár nagyon haragszom Rád

– a Te Herchen Hedviged – háztartásbeli

Ui. Ha azok közül a cinikus fickók közül, akiket munkatársaidnak választasz, egy sem képes megfelelően méltányolni a kutyák lelkét, használd fel szerény kísérleteimet, amelyeket ezennel mellékelek. A honoráriumra nem tartok igényt. Egyből átutalhatod az Állatvédő Egyesületnek.

Mellékelve: 35 kézirat.

a Te H. H.-ed

Az igazgató felsóhajtott. Kereste a kéziratokat, de a titkárnője nyilvánvalóan már továbbította őket. Az igazgató megtömté pipáját, meggyújtotta, azután megnyalta életerős ajkát, felvette a telefonkagylót, és kérte, hogy kapcsolják Krochyt. Krochynak aprócska szobácskája volt egy aprócska, de ízléses íróasztallal, fent a kulturális osztályon, és a rezort, amelyet ellátott, éppen olyan szűk volt, mint az íróasztala: „Az állat a kultúrában.”

– Krochy – szólt az igazgató, amikor ez szerényen jelentkezett –, mikor hoztunk utoljára valamit a kutyákról?

– Kutyákról? – kérdezte Krochy. – Igazgató úr, azt hiszem, még soha, mindenesetre semmit azóta, hogy én itt vagyok.

– És mióta van már itt, Krochy? – És Krochy fenn a szobájában megremegett, mert az igazgató hangja olyan nyájassá vált; tudta, semmi jó sem várható, ha ez a hang nyájassá válik.

– Tíz éve vagyok itt, igazgató úr – mondta Krochy.

– Disznóság – mondta az igazgató –, hogy még sohasem hozott semmit a kutyákról, végül is ez az ön rezortja. Mi volt a címe az utolsó műsorszámának?

– Az utolsó műsorszámom címe – dadogta Krochy.

– Nem kell a mondatot megismételnie – mondta az igazgató –, nem vagyunk a katonaságnál.

– „Baglyok a romokban” – szólt Krochy félénken.

– Három héten belül – mondta az igazgató ismét nyájasan – az egyik adásban a kutyák lelkéről akarok hallani.

– Igenis – szólt Krochy, hallotta a kattantást, amikor az igazgató visszatette a kagylót, mélyen felsóhajtott, és így szólt:

– Ó, Istenem!

Az igazgató a következő levél után nyúlt.

Ebben a percben Bur-Malottke rányitotta az ajtót. Megengedhette magának, hogy mindenkor bejelentetlenül jöjjön be, és gyakran meg is engedte magának. Még izzadt, fáradtan leült egy székre, szemben az igazgatóval, és így szólt:

– Nos hát, jó reggelt.

– Jó reggelt – mondta az igazgató, és félretolta a hallgató levelét. – Mit tehetek önért?

– Kérem – szólt Bur-Malottke –, ajándékozzon nekem egy percet.

– Bur-Malottkénak – mondta az igazgató pompás, életerős gesztussal – nem kell tőlem egy percet kérnie, órák, napok állnak a rendelkezésére.

– Nem – válaszolta Bur-Malottke –, nem közönséges percről van szó, hanem egy adáspercről. Az előadásom a változtatás következtében egy perccel hosszabb lett.

Az igazgató olyan komollyá vált, mint egy szatrapa, aki tartományokat osztogat.

– Remélem – mondta savanyúan –, nem politikai percről van szó.

– Nem – válaszolta Bur-Malottke –, egy fél „Láttuk, halottuk” – percről és egy fél könnyűzenéről.

– Hála istennek – szólt az igazgató –, a könnyűzenénél még hetvenkilenc, a híreknél még nyolcvanhárom szabad másodpercem van, egy Bur-Malottkénak szívesen adok egy percet.

– Megszégyení – mondta Bur-Malottke.

– Mit tehetek még önért? – kérdezte az igazgató.

– Hálás lennék önnek – válaszolta Bur-Malottke ha alkalomadtán hozzáláthatnánk, és korigálhatnánk mindazokat a szövegeket, amelyeket 1945 óta szalagra mondtam. Egy nap – mondta, végigsimította a homlokát, és mélabúsan rátekintett a valódi Brüllerre, amely az igazgató íróasztala felett függött –, egy nap meg fogok – megakadt, mert amit az igazgatóval közölnie kellett, túl fájdalmas volt az utókor számára –, egy nap meg fogok halni – és megint szünetet tartott, és alkalmat adott az igazgatónak arra, hogy döbrentnek lássék, és elutasítóan intsen a kezével –, és nem tudom elviselni a gondolatot, hogy halálom után esetleg olyan szalagok fussanak, amelyeknek szövegével már nem értettem egyet. A legfőbb baj, hogy a negyvenötös év buzgalmában politikai nyilatkozatokra ragadtattam magam, olyan nyilatkozatokra, amelyek ma komoly aggodalommal töltenek el, és amelyeket csak annak a fiatalos hevületnek a számlájára írhatok, amely mindig is jellemezte műveimet. Írott életművem korrekciója javában folyik, meg szeretném önt kérni, hogy adjon nekem hamarosan alkalmat előadott életművem korrekciójára is.

Az igazgató hallgatott, könnyedén köhécselt csak, és kis, nagyon világos izzadságcseppek tűntek fel a homlokán: eszébe jutott, hogy Bur-Malottke 1945 óta minden hónapban legalább egy óra hosszat adott elő, és mialatt Bur-Malottke tovább beszélt, fűgén kiszámította: tizenkét óra szorozva tízzel, ez egyszázhusz óra Bur-Malottke-szöveg.

– A pedantériát – mondta Bur-Malottke – csak tisztátalan szellemek tartják méltatlannak a zsenihez, mi persze tudjuk – és az igazgató hízelgőnek találta, hogy a *mi* által a tiszta szellemek sorába került –, hogy az igazi, a nagy zsenik pedánsak voltak. Himmelsheim *Seelon*-jának teljes, kész kiadását egyszer saját költségére újraköttette, mert három vagy négy mondatot a mű közepén többé már nem tartott megfelelőnek. A gondolat, hogy olyan előadásaimat sugározzák, amelyek már nem fedték a meggyőződésem, amikor búcsút mondtam az árnyékvilágnak – ez a gondolat elviselhetetlen számomra. Milyen megoldást javasol?

Az izzadságcseppek az igazgató homlokán időközben nagyobbak lettek.

– Először – mondta halkán – pontos kimutatást kellene készíteni azokról a műsorokról, amelyek az ön előadásait tartalmazzák, és azután az archívumban utána kellene nézni, hogy ezek a szalagok még mind ott vannak-e.

– Remélem – szólt Bur-Malottke –, hogy egyetlen szalagot sem töröltek le anélkül, hogy engem értesítettek volna. Nem értesítettek, következésképp egyetlen szalagot sem töröltek.

– Mindent meg fogok tenni – mondta az igazgató.

– Erre kérem – szólt Bur-Malottke csípősen, és felállt. – Vizontlátásra.

– Vizontlátásra – mondta az igazgató, és az ajtóig kísérte Bur-Malottkét.

A külső munkatársak a kávéban elhatározták, hogy ebédet rendelnek. Továbbra is snapszot ittak, még mindig a művészetről beszéltek, eszmecserejük nyugodtabb volt, de nem kevésbé szenvedélyes. Mind ijedten ugrottak fel, amikor Wanderbrun hirtelen belépett a kávéba. Wanderbrun nagydarab, búskomornak látszó költő volt, sötét hajjal, szimpatikus arccal, amelyen könnyű barázdákat szántott a hírnév. Ezen a napon beretvátlan volt, és így még szimpatikusabbnak látszott. Odament a három külső munkatárs asztalához, kimerülten leült, és így szólt:

– Gyerekek, adjatok valami innivalót. Ebben a házban mindig az az érzésem, hogy szomjan halok.

Adtak neki egy snapszot, ami még ott állt, és a maradékot egy ásványvizes üvegből. Wanderbrun ivott, letette a poharat, sorjában végignézett a három férfin, és így szólt:

– Óvom magukat a rádiótól, ettől a szarskatulyától; ettől a simára nyalt, simára kent, simára fent szarskatulyától. Óvom magukat, valamennyiünket tönkretesz.

Figyelmeztetése őszinte volt, és mély benyomást tett a három fiatalemberre; de a három fiatalember nem tudta, hogy Wanderbrun éppen a pénztártól jön, ahol sok pénzt vett fel, honoráriumot *Jób könyvé*-nek egy könnyű feldolgozásáért.

– Kicsinálnak bennünket – mondta Wanderbrun –, elemésztik a lényünket, elsorvasztanak bennünket, és nem fogja kibírni egyikünk sem.

Kiitta az ásványvizet, letette a poharat az asztalra, és mélabúsan lebegő kabátjában az ajtó felé ment.

Pontosan tizenkettőkor Murke kész volt a ragasztással. Alighogy beillesztették az utolsó szalagdarabkát, egy dativust, Murke felállt. Már kezében volt az ajtókilincs, amikor megszólalt a technikus:

– Nekem is jól jönne egy ilyen érzékeny és költséges lelkiismeret. Mit csinálunk a skatulyával?

Rámutatott a cigarettadobozra, amely fent feküdt a polcon, az új szalagokat tartalmazó kartonok között.

– Hagyja ott – mondta Murke.

– Minek?

– Talán még szükségünk lesz rá.

– Lehetségesnek tartja, hogy megint lelkiismereti aggályai támadnak?

– Nem lehetetlen – válaszolta Murke –, várjuk ki a végét. Vizontlátásra.

Az elülső pateroszterhez ment, levitette magát a második emeletre, és aznap először lépett a szobájába. A titkárnő elment ebédelni, Murke főnöke, Humkoke a telefonnál ült, és egy könyvet olvasott. Rámosolygott Murkéra, felállt, és így szólt:

– No, hiszen még él. Ez a maga könyve? Maga hagyta az asztalon?

Megmutatta Murkénak a könyv címlapját, és Murke így válaszolt:

– Igen, az enyém.

A könyvnek zöld-szürke-narancsszínű borítólapja volt, és a címe: *A Batley-líra csatornái*; egy fiatal angol költőről szólt, aki száz évvel ezelőtt összeállította a londoni szleng katalógusát.

– Pompás könyv – mondta Murke.

– Igen – folytatta Humkoke –, pompás könyv, de maga sohasem tanulja meg...

Murke kérdően nézett rá.

– Sohasem tanulja meg, hogy az ember nem hevertet az asztalon pompás könyveket, amikor Wanderbrun itt van a láthatáron, és Wanderbrun mindig itt van a láthatáron. Természetesen azonnal felfedezte, felnyitotta, öt percig olvasgatta, és mi az eredmény?

Murke hallgatott.

– Az eredmény – folytatta Humkoke – Wanderbrun két egyórás műsorszámát Batley lírájának csatornáiról. Ez a fickó egy szép napon saját nagyanyját fogja nekünk felszolgálni mint riportalanyt, és a legrosszabb az, hogy az egyik nagyanyja egyúttal az enyém is volt. Kérem, Murke, jegyezze meg magának: sohasem hagyjon pompás könyveket az asztalon, ha Wanderbrun itt van a láthatáron, és ismétlem, Wanderbrun mindig itt van a láthatáron. Így, és most menjen, a délutánja szabad, és azt hiszem, megérdemelte a szabad délutánt. – Kész van az a vacak? Lehallgatta még egyszer?

– Mindennel elkészültem – válaszolta Murke –, de nem vagyok képes az előadást még egyszer lehallgatni, egyszerűen nem vagyok képes rá.

– Egyszerűen nem vagyok képes rá, ez nagyon gyermekes beszéd – mondta Humkoke.

– Ha ma még egyszer meghallom a művészet szót, hisztériás leszek – szólt Murke.

– Már is az – folytatta Humkoke –, és elismerem, megvan rá az oka. Három óra Bur-Malottkéből lesújtja az embert, a legerősebb embert is földhöz vágja, és maga még csak nem is erős ember.

A könyvet az asztalra dobta, egy lépést tett Murke felé, és így szólt:

– Amikor a maga korában voltam, egyszer egy négyórás Hitler-beszédből kellett kivágnom három percet, és a beszédet háromszor kellett végighallgatnom, mielőtt méltó lettem volna arra, hogy javaslatot tegyek, melyik három percet vágjuk ki. Amikor hozzákezdtem lehallgatni a szalagot, még náci voltam, de amikor már harmadszor is túl voltam a beszéden, nem voltam többé náci; kemény, borzalmas, de nagyon hatékony kúra volt.

– Elfelejté – szólt Murke halkán –, hogy én már kigyógyultam Bur-Malottkéből, mielőtt le kellett hallgatnom a szalagjait.

– Maga mégiscsak egy bestia – mondta Humkoke nevetve –, menjen, az igazgató kettőkor még egyszer lehallgatja. Csak elérhetőnek kell lennie arra az esetre, ha valami történék.

– Kettőtől háromig otthon vagyok – szólt Murke.

– Még valamit – mondta Humkoke, és egy sárga kekszesdobozt vett le a polcról, amely Murke íróasztala mellett állott –, micsoda szalagdarabkákat őriz ebben a dobozban?

Murke elvörösödött.

– Ezek... – dadogta – gyűjtök bizonyos maradékokat.

– Micsoda maradékokat? – kérdezte Humkoke.

– Hallgatást – mondta Murke –, hallgatást gyűjtök.

Humkoke kérdően nézett rá, és Murke folytatta:

– Ha szalagokat kell megvágnom, amelyeken a beszélők néha szünetet tartottak – akár sóhaj, lélegzetvétel vagy teljes hallgatás az –, nem dobom a szemétkosárba, hanem összegyűjtöm. Bur-Malotke szalagjai egyébként egyetlen másodperc hallgatást sem eredményeztek. Humkoke nevetett:

– Természetesen, ő csak nem fog hallgatni. És mit csinál a szalagdarabkákkal?

– Egymáshoz ragasztom őket, és lejátszom magamnak a szalagot, mikor este otthon vagyok. Még nincs sok, még csak három percem van – de hiszen nem is hallgatnak sokat az emberek.

– Figyelmeztetnem kell magát arra, hogy tilos szalagrészeket hazavinni.

– Hallgatást is? – kérdezte Murke.

Humkoke nevetett, és így szólt:

Menjen már!
És Murke elment.

Amikor az igazgató néhány perccel kettő után belépett a stúdióba, éppen indult a Bur-Malottke előadás:

–... és bárhol, bárhogyan, bármiért és bármikor beszélni kezdünk a művészet lényegéről, jusson eszünkbe először az a felsőbb lény, akit tisztelünk, meghajlással nyilvánítsuk hódolatunkat a felsőbb lénynek, akit tisztelünk, és fogadjuk a művészetet hálásan, mint ajándékát annak a felsőbb lénynek, akit tisztelünk. A művészet...

Nem – gondolta az igazgató –, igazán nem követelhetem meg senki emberfiától, hogy egyszázhusz óra Bur-Malottkét lehallgasson. Nem – gondolta –, vannak dolgok, amiket egyszerűen nem lehet megtenni, amit még Murkétól sem lehet megkívánni. Visszament a dolgozószobájába, bekapcsolta ott a hangszórót, és hallotta, amint Bur-Malottke éppen ezt mondja:

– Ó, te felsőbb lény, akit tisztelünk...

Nem – gondolta az igazgató –, nem és nem.

Murke otthon a pamlagon hevert és cigarettázott. Mellette a széken egy csésze tea állott, és Murke a szoba fehér mennyezetére bámult. Íróasztala mellett gyönyörű szőke lány ült, aki mereven nézett ki az ablakon az utcára. Murke és a lány között, egy dohányzóasztalon magnókészülék állott, felvételre állítva. Egy szó sem esett, egy hang nem hallatszott. Az ember fotómodellnek is tarthatta volna a lányt, olyan szép és olyan néma volt.

– Nem bírom tovább – mondta a lány hirtelen –, nem bírom tovább, embertelen, amit tőlem kívánsz. Vannak férfiak, akik erkölcstelen dolgokat kívánnak a lányoktól, de én majdnem azt hiszem, amit te kívánsz tőlem, még erkölcstelenebb, mint azok a dolgok, amiket más férfiak kívánnak a lányoktól.

Murke sóhajtott.

– Istenem – mondta –, kedves Rina, ezt mind megint ki kell vágnom, légy már belátó, légy kedves, és hallgass rá a szalagra még legalább öt percet.

– Ráhallgatni – mondta a lány úgy, hogy a modorát harminc évvel ezelőtt „tüskés”-nek minősítették volna. – Ráhallgatni, ez is a te ötleteid közé tartozik. Egyszer szívesen szalagra mondanék valami – de ráhallgatni...

Murke felállt, és leállította a magnókészüléket.

– Ó, Rina – mondta –, ha tudnád, milyen értékes számomra a te hallgatásod. Este, amikor fáradt vagyok, amikor itt kell ülnöm, leforgatom magamnak a hallgatásodat. Kérlek, légy kedves, és hallgass rá nekem a szalagra még legalább három percet, és kímélj meg engem a vágástól; hiszen tudod, mit jelent nekem a vágás.

– Felőlem – mondta a leány –, de adj legalább egy cigarettát.

Murke mosolygott, adott neki egy cigarettát, és így szólt:

– Így megvan a hallgatásod eredetiben és szalagon is, ez pompás.

Ismét megindította a szalagot, és mindketten szótlánul ültek egymással szemben, amíg megcsendült a telefon.

Murke felállt, tehetetlenül megvonta a vállát; és felvette a kagylót.

– Nohát – mondta Humkoke –, az előadások simán lementek, a főnök nem mondott semmi negatívát... Mehet moziba. És gondoljon aóra.

– Micsodaóra? – kérdezte Murke, és kipillantott az utcára, amelyre vakítóan tűzött a nap.

– Istenem – szólt Humkoke –, hiszen tudja, hogy már most gondolnunk kell a téli programra. Hódalokra van szükségem, hótörténetekre – nem kuksolhatunk mindig és örökké Schuberten és Stifteren. Úgy látszik, senki sem sejtí, milyen hiányunk van éppen hódalokban és hótörténetekben. Képzeld csak el, mi lesz, ha kemény és hosszú tél jön sok hóval és faggal: honnan vesszük a havas adásainkat? Igyekezzék, hogy valami hőszerűség jusson az eszébe.

– Igen – mondta Murke –, majd igyekszem.

Humkoke letette a kagylót.

– Gyere – szólt Murke a lányhoz –, mehetünk moziba.

Most már megint beszélhetek? – kérdezte a lány.

– Igen – válaszolta Murke –, beszélj!

Ebben az időben a hangjátékosztály segédrendezője még egyszer lehallgatta azt a rövid hangjátékot, amely az esti műsoron szerepelt. Tetszett neki, csak a végét nem találta kielégítőnek. A tizenhármas stúdió üvegfülkéjében ült a technikus mellett, egy gyufaszálat rágsá, és a kéziratot tanulmányozta.

(Nagy, üres templom akusztikája.)

ATEISTA (hangosan és tisztán beszél): Ki gondol még rám, ha férgek rágnak holtan?

(Hallgatás.)

ATEISTA (egy árnyalattal hangosabban): Ki vár reám; ha újra por leszek a porban?

(Hallgatás.)

ATEISTA (még hangosabban): És ki gondol még rám, ha újra rost leszek a lombban?

(Hallgatás.)

Tizenkét ilyen kérdés volt, amelyeket az ateista bekiáltott a templomba, és minden egyes kérdés után ez állt: Hallgatás.

A segédrendező kivette szájából a megrágott gyufát, újat dugott a helyébe, és kérdőn nézett a technikusra.

– Igen – mondta a technikus –, ha kíváncsi a véleményemre: úgy találom, egy kissé sok benne a hallgatás.

– Én is úgy látom – mondta a segédrendező –, sőt a szerző is így találja, és felhatalmazott, hogy változtassak rajta. Egy hangnak egyszerűen azt kellene mondania: isten – de egy templomakusztika nélküli hangnak kellene lennie, úgyszólván egy másik akusztikai térben kellene szólnia. De mondja már, honnan vegyek most egy ilyen hangot?

A technikus mosolygott, felnyúlt a cigarettásdobozért, amely még mindig ott feküdt a polcon.

– Itt van – mondta –, itt a hang, amely egy akusztikamentes térben „isten” –t mond.

A segédrendező meglepetésében majd lenyelte a gyufát, fuldokolt egy kissé, aztán megint előrehozta a szájába.

– Egészen ártatlan dolog – szólt mosolyogva a technikus –, egy előadásból kellett kivágnunk, huszonhétyszer.

– Ilyen sokszor nincs is rá szükségem, csak tizenkétszer – mondta a segédrendező.

A technikus folytatta:

– Mi sem egyszerűbb, mint kivágni a hallgatást, és tizenkétszer beragasztani Istent – amennyiben vállalhatja a felelősséget.

– Maga egy angyal – mondta a segédrendező –, és vállalhatom a felelősséget. Rajta, kezdjük el!

Boldogan pillantott az egészen kicsi, fénytelen szalagdarabkákra Murke cigarettadobozában.

– Maga igazán angyal – mondta –, rajta, lássunk hozzá!

A technikus mosolygott, mert örült a hallgatásdarabkáknak, amelyeket majd Murkénak ajándékozhat: sok hallgatás volt, összesen majdnem egy perc; ennyi hallgatást még sohasem ajándékozhatott Murkénak, és szerette a fiatalembert.

– Jó – mondta mosolyogva –, kezdjünk hozzá.

A segédrendező benyúlt a kabátzsebébe, kivette a cigarettaskatulyát, ugyanakkor azonban kezébe került egy összegyűrt cédula, kisimította, és odanyújtotta a technikusnak:

– Nem furcsa, hogy micsoda giccses dolgokat találhat az ember a rádióban? Ezt az ajtómon találtam.

A technikus fogta a képet, megnézte, és így szólt:

– Igen, furcsa – és hangosan felolvasta a kép alá nyomtatott szöveget:

– *Imádkoztam érted Szent Jakab templomában.*

Rayman Katalin fordítása